

5. Шашкова Л.О. Антропна перспектива науки та її богословські інтерпретації / Альманах «Філософські проблеми гуманітарних наук». № 14-15. С. 159-164. ISBN 966-7943-03-8.
6. Ukrainian Bible. United Bible Societies, 1991-100M-VO53 (H). – 980 p.

Лучицька В.І.

аспірант,

*Інститут філософії імені Г.С. Сковороди
Національної академії наук України*

«ДІАЛОГ» У ФІЛОСОФІЇ Ю. ТІШНЕРА

Філософія діалогу – це напрямок сучасної філософії, згідно з яким діалог (грец. *Dialogos*) – є фундаментальним, автентичним (правдивим) способом існування людини. Діалог – розмова долає об'єктивістську і підпорядковану практичній користі відносин суб'єкт – об'єкт на користь відносин суб'єкт – суб'єкт. При цьому відкриває або конститує онтологічний, епістемологічний і аксіологічний первинний зв'язок «Я – Ти» [1, с. 50].

Філософію діалогу називають також філософією зустрічі, хоча як зазначає Я. Ключовський, що філософія зустрічі і діалогу не є ідентичними визначеннями, але принаймні можна ствердно говорити про причинний зв'язок між ними. Діалог є можливим, коли настає зустріч, яка є умовою зародження діалогу [2, с. 23]. Сформувалася вона як окремий напрямок після I світової війни (у 20-х рр XX ст.). Її представники стали в опозицію до традиційного способу філософування, який був притаманний трансцендентальній філософії: неокантизму і феноменології [4, с. 5].

Ця філософія виростає з бунту проти сучасного раціоналізму та ідеалізму. Представники філософії діалогу цікавляться етичним виміром між людських стосунків [8, с. 51]. Вказують вони на два джерела діалогічного мислення. Перше – це біблійно-релігійна традиція відгомін юдаїзму і християнства. Друге – це філософська традиція (Сократ і Платон) [3, с. 47-48]. Ю. Тішнер говорить, що філософія діалогу зародилася внаслідок відходу людства від примусу і повернення до біблійних джерел [6, с. 277].

Точкою виходу у розумінні діалогу для Ю. Тішнера є наступні твердження: трансценденція Я у напрямку до «іншого» відбувається під час «Зустрічі», сенс якої слід шукати в «агатологічному аспекті», який визначений наявністю добра і зла, згуби і падіння, засуду і спасіння. У цьому ж горизонті – стверджує Тішнер – «інший» є присутній для Я в епіфанії обличчя. Слід зазначити, що первинні відносини Я до «іншого» не мають – згідно з Тішнером – характеру пізнавального, а лише етичний. Після епіфанії обличчя лунає запитання, на яке Я може відповісти або ні.

Отже, як же ж ми можемо досвідчити іншу особу? Тішнер відповідає просто: «У момент зустрічі з нею». Зустріч вимагає зміни у просторі комунікації. Той, хто зустрічає когось, трансцендує, виходить поза себе у подвійному сенсі цього

слова: до того, кому може дати свідчення (в сторону Іншого), і до Того, перед ким може скласти свідчення (перед Ним – Тим, хто прагне свідчення). Ось чому можна сказати, що зустріти когось – це означає досвідчити Трансценденції.

На думку Тішнера, вихідним пунктом для виявлення терміну «зустріч», є обличчя людини. Отже, усі речі мають свій характерний вигляд, а люди розрізняються по обличчю. Обличчя мають здатність об'являтися. Обличчя є слідами Трансценденції [7, с. 297].

Тішнер говорить, що зустріч іншого зі мною переміщає нас у простір, де є щось доброго чи злого, кращого чи гіршого. Цей простір не є простором Евкліда, а простором ієрархічним. Добро по грецькому називається *agaton*. *Logos* означає те, що розумне, мудре. Звідси слідує, що зустріч є відкриттям агатологічного горизонту між людського досвіду. Горизонт агатологічний – це такий горизонт, на якому всі прояви іншого і мої власні підпорядковуються *Logosy* добра і зла (що ліпше і що гірше, злету і падіння, перемоги і програшу, спасіння і засуду).

Наступним етапом зустрічі згідно з Тішнером – це є запитання. Тішнер зазначає, що Я – той, кого запитують знаю, завдяки запитанню, яке пролунало до мене, що інша людина є присутня біля мене, але знаю також, що і я є присутнім біля когось. Запитання виводить мені зі стану «біля когось», «з кимось», щоби мене ввести у новий стан – стан «для когось». Відповідаючи на запитання, починаю бути – як тільки відповім на запитання – «для когось». Істотний сенс запитання полягає у тому, що будить воно у того, кого запитують почуття відповідальності. Відповідальність є етичною категорією. Припускаємо, що в основі відповіді на поставлене запитання людині мусить бути якийсь етичний вибір – вибір між добром і злом. Відповідач не тільки дає відповідь іншому, але й дає її також собі – собі як учаснику драми добра і зла [5, с. 88].

Що означає це запитання? Тішнер говорить, що є воно свого роду проханням. Хто ставить запитання, потребує відповіді. Запитання і відповідь можливі там, де можливі прохання, а особливо у визначеному світі – у світі біди. Якби не було би біди у світі, не було би прохань і ніхто би ні про що не питав. Кожне запитання, безпосередньо чи посередньо, свідчить про якусь біду.

Згідно з Тішнером, існує три види запитань: запитання філософа, інквізитора, Бога. Запитання філософів, а серед них запитання Я трансцендентального Гуссерля, яке розмовляє само з собою. Маємо запитання інквізиторів, які провадять своє слідство, щоби оскаржити і засудити інших. Маємо питання Бога, скероване до Адама, який переховується [5, с. 89].

Отже, у розумінні Ю. Тішнера діалог розпочинається у момент зустрічі з «Іншим». Зустріч передбачає об'явлення особи, так звану епіфанію обличчя. Далі настає час запитання, яке має вигляд прохання і виникає з досвідчення якоїсь біди. Наступний етап – це відповідь, яка має етичне підґрунтя і агатологічний аспект.

Список використаних джерел:

1. Kiereś H., Dialogizm. W: Encyklopedia «Białych Plam», t. 5, red. A. Winiarczyk i in. Radom, 2001, tenże, Dialogu filozofia. W: Powszechna encyklopedia filozofii, t. 2, red. A. Maryniarczyk. – Lublin, 2001. – P. 50-51.
2. Kłoczowski J. A. Filozofia dialogu.- Poznań, 2005. – P. 23-30.

3. Szulakiewicz M. Dialog i metafizyka. W poszukiwaniu filozofii pierwszej. – Toruń, 2006. – P. 47-49.
4. Świącicka K. Transcendentalizm Husserla a filozofia dialogu, Warszawa 1993. – P. 5-10.
5. Tischner J. Filozofia dramatu. – Kraków: Znak, 2012. – 311 p.
6. Tischner J. Książka na manowcach.- Kraków: Znak, 1999. – 277 p.
7. Tischner J. O człowieku. Wybór pism filozoficznych. – Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 2013. – 725 p.
8. Zielewska B. Dialog we współczesnej edukacji filozoficznej. – Olsztyn 2002. – P. 1-15.